

**ONDERWIJS OVER
VREDESVRAAGSTUKKEN
BINNEN HET VAK NEDERLANDS?**

vredesonderwijs

Sinds september 1986 bestaat er een landelijke contactgroep van leraren in het voortgezet onderwijs die binnen hun vak onderwijs over vredesvraagstukken ('vredesonderwijs') geven of willen geven.

Uiteraard zijn ze niet tegen vak-overstijgend OVV, maar ze zien vakgericht OVV op zijn minst als een waardevolle aanvulling daarvan. Voordelen zijn: het roept geen of weinig meso-problemen op en de onderwerpen kunnen aan reeds aanwezige kennis- en inzichtkapstokken worden opgehangen. Voor bepaalde vakken, bijvoorbeeld natuurkunde, en de groep maatschappijleer-geschiedenis-aardrijkskunde is reeds materiaal aanwezig.

De contactgroep formeerde zich op 5 september 1986, na afloop van een studiemiddag over Vakgericht Onderwijs over Vredesvraagstukken. Behalve uit twee inleidingen bestond de middag uit vak-workshops (voor natuurkunde, biologie, aardrijkskunde, geschiedenis, maatschappijleer en godsdienst), waarin praktijkervaringen en -ideeën werden besproken. Ik zag geen mogelijkheden om een workshop Nederlands te organiseren, omdat ik in mijn eigen kring geen docenten kende die binnen het vak Nederlands OVV aan de orde stellen. Ook in Moer is daar tot op heden geen aandacht aan geschonken. Er was op de studiedag echter wel een aantal docenten Nederlands aanwezig.

Wat ik mij nu afvraag is: biedt Nederlands eigenlijk reële mogelijkheden voor vakgericht OVV? Via dit korte artikel, dat uitmondt in een vraag aan de lezer, probeer ik daar een antwoord op te vinden.

Enige kenmerken van vakgericht OVV

- Het onderwerpsgebied van Onderwijs over Vredesvraagstukken is ruim. Het omvat niet alleen de onderwerpen 'oorlog' en 'vrede',

maar ook 'intermenselijk conflict' en 'intermenselijke ontspanning'. In de termen van de handboekschrijvers De Keyser en Van Hoof: het omvat zowel het mondiaal, het nationaal als het eigen leef-gebied, en daarbinnen zowel

negatieve vrede (afwezigheid van conflict) als positieve vrede (aanwezigheid van ontspannen relaties).

● De behandeling van het onderwerp 'vredesvraagstukken' geschiedt volgens een zekere systematiek, in het algemeen volgens de systematiek van de aan de orde zijnde (sub-) discipline (bijvoorbeeld: het thermonucleaire proces, de ethologie, de bewapeningseconomie). Als het, bijvoorbeeld als onderdeel van schrijven (zie onder), bij Nederlands aan de orde zou komen, zou de systematiek kunnen bestaan uit het zich-laten-leiden door een beknopt vragenlijstje dat de voornaamste aspecten aan de orde stelt.

Mogelijkheden voor het vak Nederlands

Deze lijken mij te kunnen liggen bij schrijven en literatuur.

Wat schrijven betreft: bij alle aanpakken van schrijven waarbij ook het onderwerp, en zoekmethoden in verband daarmee, belangrijk worden gevonden (dus bijvoorbeeld bij Gericht Schrijven) kan het onderwerp 'Vredesvraagstukken' zijn plaats vinden. Om een recent voorbeeld uit *Moer* te noemen: het zou in de projectaanpak van Ans Buys passen; alleen: doordat hier lange tijd aan één onderwerp wordt gewerkt, bijvoorbeeld 'Jongeren', is het de vraag of elke leerling in zijn/haar school zich ooit eenmaal aan 'vredesvraagstukken' zal kunnen wijden. Om te maken dat een leerling in zijn of haar schoolcarrière tenminste eenmaal over dat onderwerp schrijft, zouden misschien projecten met korte looptijd nodig zijn.

Wat literatuur betreft geldt iets analoogs. Wie zijn of haar literatuuronderwijs zo inricht dat de thematiek van verhalen- en gedichtenbundels en van romans mede wordt uitgediept, zou af en toe 'vredesvraagstukken' aan de orde kunnen laten komen. Ik denk dat het dan voornamelijk om het aspect 'intermenselijke relaties' zou gaan. Ik noem een willekeurig voorbeeld uit een verhalenbundel van Theo Kars *Gevaarlijk leven*: diens lange verhaal 'De vervalsers' laat een soort mobile zien van een stel mannen die tezamen zowel een samenwerkings- als een onderdrukkings- en vriendschapssysteem vormen.

Nu het verzoek

Zouden zij die in hun onderwijs in het Nederlands af en toe het onderwerp 'vredesvraagstukken' opnemen, of dit zouden willen doen, *dit aan mij willen melden*? Als ze er al ervaring mee hebben zou ik het op prijs stellen als ze hun aanpak in een paar woorden wilden typeren.

Aan de hand van de reacties hoop ik dan te kunnen nagaan of het zin heeft op de eerstkomende studiedag van de Landelijke Contactgroep Onderwijs Vredesvraagstukken een workshop voor Nederlands te organiseren. De beoogde datum is vrijdagmiddag 6 november 1987, in de Stichting Opleiding Leraren, Archimedeslaan 16, Utrecht (contactpersoon Lejo Swagten, tel. 030 - 525111).

Naschrift van de redactie

In overleg met Steven ten Brinke zullen wij, zo mogelijk, de reacties gebruiken om een themanummer over dit onderwerp te maken; uiteraard met toestemming van de schrijfsters of schrijvers.

Nadere aankondiging van de studiedag wordt ook in *Moer* gedaan.

Literatuur

Buys, Ans 'De projecten van Nederlands. Een contradictio in terminis?' in: *Moer* 1985/6, p. 36-47
Kars, Theo *Gevaarlijk leven* Amsterdam 1983
Keyser, C. de & F. van Hoof *Vredesonderwijs. Theorie en praktijk* Brussel, Internationale van Oorlogstegenstanders, 1982
Verslag studiemiddag 'Vakgericht onderwijs Oorlog & Vrede' Utrecht, Stichting Opleiding Leraren, 1986